

MARIJA I OBNOVA CRKVE

Fr. Max Thurian (Taize, Francuska)

Predavanje na 1. generalnoj sjednici XV. internacionalnog marijanskog kongresa u Zaragozi 9. listopada 1979.

UVOD

Na više se načina može pristupiti osobi i ulozi Djevice Marije u povijesti spašenja i u Crkvi. Postoji ponajprije egzegetski i povijesni pristup: uzimlju se u obzir samo izričiti tekstovi Novog zavjeta u kojima Marija, majka Gospodinova, govori ili je o njoj riječ. U svojoj knjizi *Marie, Mère du Seigneur, Figure de l'Eglise* pokušao sam pristupiti osobi i ulozi Marijinoj pod tim egzegetskim i povijesnim vidom. Moj je cilj bio zapodjeti ekumenski dijalog o tako spornom predmetu kao što je mariologija. Nedavno je s istim ciljem izašlo izvrsno djelo *Mary in the New Testament* koje je pripremila ekumenska grupa teologa. Takav egzegetski i povijesni rad svakako je nužan i važan, ali ako bismo ostali samo na tom stadiju, izložili bismo se opasnosti da se pomisli kako mariologija bitno spada u prošlost, u mrtvu i završenu povijest te da je bez živa i životvorna suodnosa sa sadašnjicom Crkve i kršćanskim duhovnim životom. Ista opasnost postoji i u kristologiji. Ako pođemo samo povijesno-kritičkom metodom da putem izvornih dokumenata dopremo do pretpostavljenog povijesnog Isusa, izlažemo se opasnosti da ispadne kao da Krist pripada zatvorenoj prošlosti, bez suodnosa s našom današnjicom. Naprotiv, iako se kršćanska vjera zasniva na historijskim dokumentima te nastoji na njih primijeniti kritičke i povijesne znanstvene metode, to poduzima zato da bi se kroz tijek vremena sama povijest Kristova povezala s našom sadašnjom egzistencijom. Budući da je Krist – po prvotnom apostolskom svjedočanstvu – uskrsnuo, on je stoga i danas živ: živ je u punini Božjoj i u svojoj nazočnosti u Crkvi i među vjernicima. Isto tako, ako nam tekstovi omogućuju da dosegemo lik Majke Isusove, to nije samo zato da bismo nekako mogli ocrtati neki nježni i raznježujući lik prošlosti, nego zato da tu Marijinu povijesnu egzistenciju povežemo sa sadašnjom egzistencijom Majke Božje i svojim duhovnim životom. Marija, za koju nam povijest svjedoči da je bila Majka Gospodinova, i danas živi u zajedništvu svetih. I upravo zbog te današnje i žive egzistencije ona je važna za život Crkve i za duhovni život kršćana. Stoga egzegeza i povijest ni pošto ne smiju Krista i Mariju ostaviti u pukoj prošlosti, nego nam moraju pomo-

ći shvatiti da je – po misteriju uskrsnuća – Krist zbiljski živ i nazočan; a tako je i Marija – zbog istog obećanja uskrsnuća – također zbiljski živa i nazočna. Mi, dakle, ovdje ne govorimo o Mariji kao osobi naše prošlosti, nego kao o osobi koja i danas sudjeluje u zajedništvu Crkve.

Postoji i drugi način da se pristupi osobi i ulozi Marijinoj, a to je dogmatski način. Marija se stavlja u suodnos s Kristom, s otajstvom njegova utjelovljenja i otkupljenja. U biti, želi se istaći uloga koju je Marija imala u događaju utjelovljenoga Boga. Efeški se koncil bitno zanima za ovaj vid mariologije. On je Mariju prozvao „Majkom Božjom” kako bi postalo posve jasno da je Isus, od samog začeća, bio potpuni Bog i potpuni čovjek. Taj dogmatski način promatranja Marije nužan je za život vjere, ali ako se njime bavimo nekako odvojeno, izlažemo se opasnosti da Krist i Marija ispadnu kao neke nestvarne osobe, kao likovi nekog mita – kao da bi oni izišli iz povijesti i postali temom određena razumovanja, kao neke umske istine bez odnosa sa životom. Teolozi nisu uvijek uspjeli izbjeći toj kristološkoj i mariološkoj mitologiji, i mnoge njihove rasprave i teškoće proizlazile su odatle što su – polazeći, istina, od povijesti i dokumenata Novog zavjeta – na području kristologije i mariologije zaigrali razum, a katkada i maštu. Time ni najmanje ne umanjujemo odlučnu vrijednost velikih kristoloških definicija iz prvih stoljeća Crkve (npr. u Efezu i Kalcedonu) koje se odrazuju i u mariologiji. No, ne valja smetnuti s uma da od Krista i Marije ne smijemo napraviti neke puste mitske likove. Oni su konkretne osobe naše ljudske povijesti i, kako smo gore rekli, osobe koje i danas žive zbiljskom egzistencijom: u kontemplaciji Oca, u zajedništvu svetih, u životu Crkve.

Treći način pristupa osobi i ulozi Marijinoj možemo nazvati kontemplativnim. Tako osobu Isusa i osobu njegove majke susrećemo u liturgijskom slavlju, u blagdanima, u ikonografskim obrascima, u osobnoj molitvi. Taj liturgijski i osoban način susreta s Kristom i Marijom vrlo je važan da bismo uravnotežili svoje kristološko i mariološko poimanje. U takvu promatranju dolazimo podno križa, gdje nas Raspeti – promatrajući nas kao ljubljenog učenika – podsjeća da je Marija naša majka i da i mi treba da je uzmemo sebi. Ona je ujedno slika Crkve-majke, a u isto vrijeme – ona je majka u Crkvi. Kontemplativno promatranje Isusa i Marije je životvorno, ono je dio našeg duhovnog života i pomaže nam da izbjegnemo pukom historizmu ili mitologiji, koji stalno prijete našem kristološkom i mariološkom gledanju. Ipak, i tu ima opasnosti, pogotovo ako se ostaje samo kod kontemplativnog i duhovnog promatranja. Opasnost je u pustoj osjećajnoj pobožnosti koja može odusmjeriti našu vjeru od njezine ukorijenjenosti u objavi. Liturgijski blagdani, ikone, osobna pobožnost – sve je to životvorno za našu vjeru u Krista, za naše shvaćanje Marije; samo, ne smijemo pri tom ostati.

Puna se istina nalazi istom u uravnoteženju svih ovih načina pristupa osobi i ulozi Marijinoj. Potrebna je ravnoteža između sva ova tri pristupa: egzegetskog – dogmatskog – kontemplativnog. Istom u uravnoteženju svih ovih triju pristupa možemo se nadati da ćemo se zdravo susresti s osobom Marije, majke Gospodine, majke Božje, Slike Crkve-majke i naše duhovne majke. Ta je ravnoteža velebno dosegnuta u poglavlju o Djevici Mariji u dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium* Drugog vatikanskog koncila. Istu ravnotežu zapažamo i u vrlo lijepom

dokumentu Pavla VI. *Marialis cultus*. Papa Ivan Pavao II. stalno se navraća na te dokumente kada govori o misteriju Marijinu. U ta dva teksta Marija – uza svoga Sina, Sina Božjega, jedinoga posrednika – nastupa kao ona koja nas privodi Spasitelju te nam pomaže da shvatimo da je on odista Bog među ljudima i uči nas da ga ljubimo kao nama posve bliska: jer i on – kao i mi – zna svu našu ljudsku kondiciju; i on – kao i mi – ima ljudsku majku.

MARIJA I BOŽJA RIJEČ

Ovo naše razmišljanje o osobi i ulozi Marije u obnovi Crkve odlučno želi biti ekumensko. Mi danas već možemo izaći iz kaše u koju nas je uvalilo razdjeljenje XVI. stoljeća s obzirom na izvore kršćanske istine i vjere. S katoličke se strane često tvrdilo da postoje dva izvora objave – Pismo i predaja Crkve. Neke istine, one najbitnije, nalazile bi se u Bibliji, a druge – također nužne – ne bi se morale tražiti u Svetom pismu nego bi ih se otkrivalo u predaji. Dugo se shvaćalo da takvo simplicitičko poimanje dvaju izvora olakšava mariologiju. Istine kao što su bogomaterinstvo i djevičanstvo Marijino nalazile bi se u Novom zavjetu, a druge bi naprosto trebalo tražiti u predaji. Drugi vatikanski koncil, sa svojom konstitucijom *Dei Verbum*, izveo nas je iz takva simplicitičkog promatranja. Koncil se o tom ovako izražuje: „Sveto pismo je Božja Riječ jer je pod dahom Duha Svetoga pismeno ustaljeno; a tu Božju Riječ, koju Krist Gospodin i Duh Sveti povjeriše apostolima, sveta predaja cjelovito prenosi njihovim nasljednicima da je oni – vođeni svjetlom Duha istine – svojim navješćivanjem vjerno čuvaju, izlažu i šire. To je razlog što Crkva svoju sigurnost o svim objavljenim zbiljama crpi ne samo iz Pisma” (*Dei Verbum*, br. 9). Smatram da ono što Koncil naziva „samo o Pismu” treba razumjeti: „o izdvojenom Pismu”, kao da je ono bilo s neba pali tekst kojemu ne treba ni čitanje ni razumijevanje Crkve. U istom smislu, i gotovo u isto vrijeme, izrazila se i ekumenska konferencija u Montrealu (1963.), koja je okupila pravoslavne, anglikanske i protestantske Crkve te neke katoličke teologe. Ona je načelo „samo Pismo” podvrgla kritici kao iluzorno, te mu je pretpostavila poimanje o životnoj povezanosti Pisma i predaje. Ta se konferencija ovako izrazila: „Možemo reći da kao kršćani postojimo snagom predaje Evanđelja (he paradosis tou kerugmatos), zasvjedočene u Pismu i prenošene u Crkvi i po Crkvi, i to snagom Duha Svetoga” (Montréal, sekcija II, br. 45–46).

Po tim ekumenskim tekstovima, predaja je zapravo život Evanđelja i život Duha Svetoga u Crkvi. Ne može se živu predaju Crkve suprotstavljati Pismu. Bez te predaje Pismo ne bi moglo doći do nas ili bi nam ostalo nerazumljivo. Predaja je sam Duh Sveti koji Crkvi tumači Evanđelje. No, s druge strane, bez Pisma predaja ne bi imala norme ni granice: u Crkvi bi se smjelo sve reći i sve živjeti, bez nužne kontrole sa strane pisane riječi. Živa predaja Crkve jest mjesto gdje se očituje sloboda i raznolikost darova Duha, pod zaštitom i čuvanjem pisane riječi koja nam svjedoči o prvoj predaji i prijenosu Evanđelja koje je izvor života Crkve u vjeri. Živa predaja ovlašćuje nas da prihvatimo sve što se ne protivi svjedočanstvu Svetog pisma i sve što svjedoči o životu Evanđelja u Crkvi

koju vodi Duh. Na području marijanske nauke i pobožnosti treba biti pažljiv i osjetljiv za sve što je Duh Sveti dopustio da Crkva produbi o osobi i ulozi Marijinoj u povijesti spasenja i u životu kršćana. Predaja nas stavlja u dodir s razvojem onog „razumijevanja u srcu” koje ne smijemo zanemariti, ukoliko oni uistinu znače produbljenje početne istine o Mariji koja je sadržana u Riječi Božjoj, Pismom posvjedočenoj. Dakako, s obzirom na tu temeljnu istinu moglo je doći i do heterogenih razvoja kako to npr. pokazuju apokrifni tekstovi Novog zavjeta. Kriterij provjere istine bit će za Crkvu uvijek ovo: odbiti sve što se protivi Pismu i prihvatiti sve što proslavljuje Riječ Božju. Svakako, svi smo mi pod dojmom i utjecajem svoga čitanja Pisma, svoga štovanja predaje, svoje intelektualne, duhovne i konfesionalne formacije, svoga odgoja i izobrazbe, pa na temelju svega toga pridajemo veću ili manju važnost mjestu i ulozi Marije u životu Crkve. Ali volja da ekumenski čitamo Pismo, da pažljivo oslušujemo duhovno iskustvo drugih, da gajimo srdačno prijateljstvo sa svakim čovjekom koji želi vjerno služiti Kristu – zalag je slobode i objektivnosti kojom ćemo prihvaćati Božju Riječ, a to ne može biti iluzorno, nego može otvoriti nove putove prema jedinstvu. Prikladno je također – u tom čitanju Pisma u svjetlu predaje – dobro razlikovati ono što je gledom na bitnu vjeru nužno po starom teološkom načelu: „In necessariis unitas – in dubiis libertas – in omnibus caritas” što znači: „U nužnome – jedinstvo, u nedefiniranom – sloboda, u svemu – ljubav.”

Tako ekumenska refleksija o osobi, pozivu i ulozi Djevice Marije u povijesti spasenja i u životu Crkve omogućuje da bolje shvatimo na koji sve način Riječ Božja može biti primljena i življena u Crkvi, te na koji sve način Sveto pismo može biti shvaćeno u predaji. To je posve prirodno i u skladu sa samim Marijinim stavom. Doista, Evanđelje Djetinjstva dva puta nam ističe kako je Majka Isusova primala objavu Riječi Božje: „Marija u sebi pohranjivaše sve te događaje i prebiraše ih u svom srcu... Majka njegova brižno čuvažše sve ove uspomene u svom srcu” (Lk 2,19 i 51). Marija dakle u samu zoru Crkve i kao slika Crkve-majke – zahvaćena misterijem Riječi Božje koja joj objavljuje utjelovljenje – prilazi kontemplativnom promatranju te izvanredne riječi. Ona čuva sve te zbilje, vjerno ih čuva i razmatra u svom srcu. Upravo će tako Crkva svih vremena pod vodstvom Duha Svetoga živjeti od Evanđelja. Marija nas poučava kako treba da se Riječ Božja i život Crkve stalno povezuju. Ona nam daje razumjeti kako je Duh Sveti po kontemplativnom i pažljivom promatranju živ i životvoran u Crkvi.

MARIJA I KRIST

Misterij utjelovljenoga Boga u Isusu, Kristu, stalno je izmicao i izmicat će razumskom shvaćanju ljudi. Od početaka Crkve rasprave o misteriju Krista suprotstavljale su, a katkada i dijelile teologe. Doista nije jednostavno, kako to čini Kaldedonski koncil, tvrditi da je Krist jedan u dvije naravi, i to bez miješanja, promjene, podjele i razdvajanja. Taj misterij Krista ostat će zauvijek u isto vrijeme čudom Crkve i izvorom njezina dubokog života. I tu se Marija, baš u svojoj kristološkoj

uloži, pomalja kao ona koja u isto vrijeme i tvrdi i brani čovječstvo Isusa Krista i njegovo božanstvo. Doista, ona je u potpunosti žena i kao takva ona je majka istinskog čovjeka, Isusa. Ali Novi zavjet nazivlje je i Majkom Gospodina, Kuriosa. Efeški koncil neće oklijevati da je nazove „Theotokos – Bogorodica”, Bogomajka, Majka Božja. Tako Crkva u Mariji uvijek gleda onu koja očituje potpuno čovječstvo i potpuno božanstvo svoga Sina, Krista. Ali, kako se misterij utjelovljenja ne može uvijek i posvuda doseći s istom ravnotežom, u Crkvi se u određenim razdobljima više ističe katkad božanstvo, a katkad čovječstvo Isusa Krista. Bitno je da Crkva u svom naučavanju nikada ne dopusti da se umanjí ijedan od ova dva aspekta jedne jedincate istine o utjelovljenome Bogu koji je postao čovjekom.

Svakako, danas se u propovijedanju i duhovnom životu Crkve više ističe Isusovo čovječstvo. To odgovara cijelom jednom duhovnom pokretu koji se zapaža posvuda, osobito u mladih, a po kojemu se Bog – da bude vjerovan i ljubljen – ni najmanje ne treba očitovati kao svemogući kralj. To se moderno promatranje Krista više zaustavlja na njegovoj slaboći i siromaštvu. Bez sumnje, himan o Kristovu poniženju (kenosis) u Poslanici Filipljanima 2 danas u razmišljanju Crkve i kršćana dobiva sasvim novu važnost. Krista se priznaje Bogom ne *unatoč* njegovoj slaboći i siromaštvu, nego baš *zbog* te njegove slaboće i siromaštva. I u Isusu Kristu sam je Bog – svemogući stvoritelj – postao siromahom, slabim i trpećim kako bi potvrdio svoju bliskost s nama ljudima – siromašnima, slabima i trpnima. Krist Isus raspeti očituje da je sam Božji Sin iskusio tjeskobu: „Bože, Bože moj, zašto si me ostavio?” Upravo polazeći od Kristova križa i skandala što ga križ predstavlja možemo razumjeti duboki smisao vjere u Krista, pravoga Boga i pravoga čovjeka. Tu smo posve bliski Bogu koji se učinio siromašnim i slabim da bude s nama. U toj perspektivi, jednostavna i priprosta Evanđelja o Isusovu djetinjstvu upravo su najviše kadra da osvijetle to siromaštvo Bogočovjeka. Siromaštvo i jednostavnost nazaretske obitelji, rad Josipov, Marijina neznatnost i poniznost koja se odrazuje u Magnificatu – sve to s osobitom snagom očituje siromaštvinu Sina Božjega koji nam objavljuje puninu svoga božanstva. U tome vidimo koliko je djelotvorna refleksija o poniznosti i priprostosti Djevice Marije da nam očituje potpuno Kristovo čovječstvo. Budući da je Isus pravi čovjek, Marija je njegova prava ljudska majka. Luter je u nekim govorima volio isticati taj ponizni značaj Marijina života ne bi li u većem sjaju zasjala slava Božja. Ne mogu odoljeti a da ne navedem propovijed na Pohod Marijin iz god. 1522: „Ona, Gospođa uzvišena iznad svih nebasa i sve zemlje, zaboravlja sva ta dobra i poniznim srcem ne stidi se prati pelene i pripravlja kupelj za Ivana Krstitelja kao prava sluškinja (u Elizabetinoj kući). Koje li poniznosti! Bilo bi pravednije da joj na raspolaganju stoji zlatna kočija sa četiri tisuće upregnutih konja, pa da se pred kočijom viče i pjeva: Evo, prolazi žena uzvišena nad sve žene, nad sav ljudski rod ... Ali ne, ona pješice prevalljuje dug put, milju, dvadeset milja i sve više, a već je Majka Božja! Bilo bi pravednije da svi bregovi poskakuju i plešu...”

Ako je Crkva u drugo vrijeme, da bi istakla kraljevsko dostojanstvo Kristovo, proslavljala njegovu svetu Majku, čini se da smo danas osjetljiviji za drugi način promatranja: da bi se očitovalo potpuno – slabašno i siromašno – čovječstvo Sina Božjega, više se ističe neznatnost i priprostost Marijina. Ali, uvijek tako da se sa-

čuva uravnoteženost kristologije i vjere! Stoga treba u isto vrijeme reći i ovo: sve ako je Marija ponizna i neznatna službenica Gospodnja, ona je također Majka Božja. U samoj zbilji utjelovljenja Sina Božjega, u zbilji Kristova čovjštva sadržan je temeljni zahtjev da se Marija nazivlje i Majkom Božjom i da bude pravom ljudskom majkom, a ne samo nekim instrumentom koji omogućuje da se Bog pojavi na našoj zemlji.

Neki pravci razumijevanja Evanđelja, propovijedanja i duhovnoga života danas u misteriju Krista mnogo ističu njegovu ulogu da bude prorok osloboditelj. Svakako, u određenoj teologiji oslobođenja ima i pretjerivanja, ali ne smijemo zanijekati da je potpuno čovjštvo Isusovo snažno došlo do izražaja i kroz taj vid njegova života među nama. U drugo vrijeme se osjećala potreba da se u Kristu više gleda onaj koji je ispunio žrtve i posluh Izraela, onaj koji je došao da potpuno zadovolji zahtjeve Boga, stvoritelja i oca svih ljudi. Naše vrijeme u njegovoj egzistenciji voli isticati da je on prorok, u isto vrijeme i odbačen i zauzet za oslobođenje svih potlačenih. Njegova se smrt na križu promatra ponajpače kao rezultat toga proročkoga djelovanja za oslobođenje koje je, istina, doživjelo poraz, ali poraz što po uskrsnuću postaje pobjedom. I tu Marija nastupa kao učiteljica koja nas uči da u punini shvatimo važnost Krista ukoliko je prorok i osloboditelj. Dosta je čitati Magnificat pa da shvatimo svu volju Kristovu da ponizi moćne, a uzvisi i podigne ponižene, da bogataše otpusti praznih ruku, a dobrima ispuni siromašne. No, pjesma Magnificata o proroku osloboditelju, pjesma koju Marija proglašuje već prije Isusova rođenja, može se razumjeti samo u svjetlu Uskrsa i uskrsne pobjede u kojoj Bog razvija svoju svemoć. Marija nam u svom kanticu daje istodobno razumjeti da će Spasitelj u svojoj borbi za oslobođenje doživjeti poraz, ali da će jednoga dana biti okrunjen i proslavljen zato što se do kraja pokorio svojoj proročkoj službi. Na taj način, u svako doba Crkve – osvjetljivao se misterij Krista ovako ili onako – Marija nam, kao put k Isusu, pomaže da u isto vrijeme poimamo njegovo potpuno čovjštvo kao i njegovo potpuno božanstvo.

MARIJA I CRKVA

U suvremenom promatranju Djevice Marije osobito je osvjetljen njen suodnos s misterijom Crkve. Tema o Mariji kao slici Crkve-majke preuzeta je i ponovno oživljena iz patristike, a dobila je počasno mjesto u suvremenoj mariološkoj refleksiji u već navedenim velikim tekstovima *Lumen gentium* i *Marialis cultus*. Ta je tema vrlo bogata i plodna za duhovnu obnovu današnje Crkve. Poznat je tekst blaženog Izaka, engleskog cistercite iz samostana Zvijezda (god. 1147). On na vrlo izvoran način izražava ovu temu: „Jedan Krist – jedincati i cijeli – jest glava i tijelo. I taj jedincati Krist jest Sin jednoga Boga na nebu i jedne majke na zemlji. Ima mnogo sinova, a opet – samo je jedan sin. I kao što su glava i tijelo jedan sin i mnogo sinova, tako i Marija i Crkva: jedna je majka i mnoge majke, jedna djevica i mnoge djevice. Jedna i druga majke su, jedna i druga djevice. Jedna je i druga začela po Duhu Svetomu, bez tjelesne požude. Jedna i druga porodile su Ocu potomstvo, bez grijeha. Jedna je rodila bez grijeha glavu tijela, a druga je – po oproš-

tenju grijeha rodila tijelo glavi. Jedna je i druga majka Krista, ali ni jedna bez druge ne rađa cijeloga Krista. Odatle, s pravom – što god se u bogoduhim Pismima općenito kaže o djevici-majci-Crkvi, posebno se primjenjuje na Djevicu Mariju; i što god se posebno kaže o Djevici-Majci-Mariji, shvaća se općenito o djevici-majci-Crkvi. A kada neki tekst govori i o jednoj i o drugoj može se gotovo bez daljnjega i bez razlučivanja primijeniti na jednu i na drugu” (PL 194,1862).

Upravo stoga što je Marija slika Crkve, Isus raspeti predaje joj ljubljenoga učenika, a nju povjerava njemu: „Ženo, evo ti sina ... Evo ti majke” (Iv 19,26–27). U smrti Kristovoj, u porođajnim bolima Kćeri Sionske u kojima je sudjelovala mesijanska zajednica što je podno križa predstavljaju majka Isusova i Ljubljeni učenik, rodio se novi narod Novog saveza. Raspeti toj zajednici predaje svoga Duha, a iz probodena rebra proviru znakovi – voda i krv. Otada je Crkva postala majkom vjernika, a učenici su braća Isusova. To materinstvo Crkve – u slici Marije, majke Učenikove – izvor je jedinstva Kristovih vjernika. Marija, slika Crkve-majke, prihvaća vjernog učenika kao sina, a on je uzima k sebi: i tako njih dvoje simboliziraju jedinstvo Crkve. Ta scena podno križa u kontrastu je s prethodnom u kojoj vojnici plijene Isusovu odjeću, bacajući kocku za nešvenu haljinu. Za njih je Krist predmetom plijena i podjele. Naprotiv, riječi Raspetoga Majci i Učeniku označuju jedinstvo vjernika u jednoj Crkvi. Nažalost, kršćani znaju češće biti nalik na vojnike što dijele Krista, nego na Mariju i Učenika koje Raspeti sjedinjuje u duhovnu zajednicu. Sjedinjeni s Crkvom-majkom mi postajemo i jesmo pravi ljubljeni učenici i vjernici. I kao što je Ljubljeni učenik uzeo k sebi Mariju kao svoju majku, i mi treba da u svoj život prigrlimo Crkvu, svoju majku. Isus je u Kani Mariju usmjerio prema času križa, jer će ona tek u tom odlučnom trenutku shvatiti svoj novi poziv da kao Majka Božja postane slika Crkve-majke. Mi tako bolje poimamo materinstvo Crkve polazeći od materinstva Marije, majke Gospodina i majke Ljubljenog učenika. Razmatrajući o Mariji, sve više razumijevamo kakvi trebaju biti vjera, pobožnost, siromaštvo, služenje i ministerij Crkve.

Djevičanstvo majke Gospodinove znak je njezine posvemašnje raspoložljivosti Bogu, posvećene Božjoj ljubavi. Djevičanstvo je i znak njezina siromaštva koje može ispuniti samo promatranje njenog stvoritelja. Ono je, napokon, znak eshatološke novosti po kojoj se u kraljevstvu Božjem ni ne žene ni ne udaju. Crkva kao zaručnica Kristova i majka vjernika u svojoj vjernosti poznaje, poput Marije, stalež duhovnog djevičanstva. Ona je sva Gospodinova, i nema druge ljubavi doli ljubav za njega i za sve ljude za koje je on umro. Crkva, poput Marije iz Betanije, sjedi do nogu Gospodinovih i sluša njegovu riječ – u dragovoljnom odreknuću od svake svjetovne moći. Ona sva blista novošću kraljevstva što ga u sebi skriva očekujući njegovo očitovanje. Kao i Marija, i Crkva je majka i djevica, to jest sva raspoloživa, sva siromašna, sva usmjerena na očekivanje kraljevstva. Za Crkvu koja, poput Marije, želi biti djevica i majka to znači zahtjev za odreknućem od svake ljudske moći da bude raspoloživa za puninu koja dolazi od Boga jedinoga.

Kao i Mariju, i Crkvu – vjernu i svetu – Bog ljubi u svoj njezinoj siromaštini. Crkva je kao i Marija službenica Gospodnja. Crkva je nadasve Crkva siromaha kao što je i Krist nadasve pripadao siromasima. Crkva, uza svu veličinu svoje misije i zbilju svoje svetosti, ostaje mjestom na kome je neznatnost i poniznost voljena jer

se njome proslavlja Bog kao jedini velik i moćan. Crkva pretpostavlja skrovit život s Kristom u Bogu. Crkva živi svoju svetost i vjernost u sklopu redovite egzistencije ljudi, ona ne teži da se od njih razlikuje, da bude zapažena, da se odvaja od ljudi, ona živi posred njih u redovitim okolnostima njihova života. Jedino što se razlikuje od svijeta jest istina koju nosi u sebi, svetost koju živi, dobrotvornost kojom zrači. S Marijom, i Crkva voli stanovati u priprostoj kući, posred nepoznata gradića. I upravo taj skrovit nazaretski život treba postati oznakom duhovnosti Crkve. U svom siromaštvu i poniznosti, jer je službenica, Crkva će poput Marije gledati poziv milosti i proslavu darežljivosti i velikodušja Gospodinova, jer Bog odabire ono što je pred svijetom slabašno da proslavi svoju moć. Ako je Crkva doista siromašna i službenica, sve što Bog u njoj čini pokazat će se kao milost i proslava njega jedinoga. Crkva, kao i Marija, u svom svojstvu službenice sama po sebi znači nijekanje i odreknuće od svake uspješnosti ljudske moći, kako bi sve bilo znak čiste milosti Boga koji dolazi da nas potraži u neznanosti našeg ljudskog stanja pa da nas privede k slavi svoga kraljevstva.

Iako je Crkva, poput Marije, vjerna majka, siromašna djevica, ponizna službenica, ona je također i žena koja pjeva slavu Bogu. U zoru svoga poziva na Majku Božju, Djevica Marija zapjevala je najljepši kantik Novoga saveza, Magnificat. Ona je umjela pred svojim Gospodinom iskazati čudesa koja je on za nju učinio. Crkva, nasljedujući Mariju, nema ljepše zadaće doli pohvalnicu, kontemplaciju, klanjanje. Na svadbi u Kani, gdje je Isus otpočeo svoju službu, njegova je majka bila nazočna na svečanosti. Evanđelje nam je predstavlja kao pažljivu za potrebe gostiju: ona opaža da je ponestalo vina i da se radost neće moći nastaviti. Marija koja pjeva čudesa Božja, Marija koja se veseli na svečanosti – to je Crkva koja nema bolje službe od liturgije na kojoj Ocu prinosi žrtvu pohvalnicu i zahvalnicu.

MARIJA I LJUDSKA OSOBA

Djevica Marija, unaprijed spoznata i predodređena od Boga da postane majka njegova Sina u njegovu čovječstvu, sjajan je znak da sve – i u redu spasenja i u redu stvaranja – dolazi od Boga. Sve je po njemu, sve je za njega. Sveti Pavao je napisao: „One koje predviđa, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova, te da on bude prvorodenac među mnogom braćom. Koje pak predodredi, te i pozva; koje pozva, te i opravda; koje opravda, te i proslavi” (Rim 8,29–30). Marija, kao prva kršćanka, živa je ilustracija tih riječi sv. Pavla. U našoj epohi, kada se toliko izdiže čovjekovo znanje i moć, dobro je da nas Marija podsjeća da niti što znamo niti što možemo osim po Božjoj milosti. Čovjek se ne može osloboditi, ne može upoznati pravu sreću ako se ne nasloni na čistu Božju milost, primljenu po vjeri. Za Djevicu, kao i za svakoga kršćanina, sve dolazi od Boga; njegova milost predureće svaki pokret našeg srca prema njemu: u tom je smisao predestinacije Marije za Majku Božju kao i naše predestinacije da budemo udovi Tijela Kristova po vjeri. No, sve ako Bog i dariva svoju milost što podžiže vjeru ne čekajući nas, prije svake naše zasluge, od svoje drage volje i slobodno, ipak – nakon toga – on od nas očekuje odgovor na svoj poziv. Marija, predodređena da postane majkom

Sina Božjega, bila je na blagovijest pozvana i odgovorila je: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi“ (Lk 1,38). Njegov odgovor – pripravljen i nadahnut od Boga – daje joj sve dostojanstvo žene. Bog nas ne sili da ga ljubimo. Sve ako milost i predusreće i nadahnjuje našu vjeru, Bog od nas očekuje odgovor, dostojan slobodna čovjeka, koji nam omogućuje i daje sve naše dostojanstvo pred njim. Slava se Božja ne gradi na razvalinama čovječstva, na poništenju čovjeka. Ako je istina da nas Bog odabire i iskazuje nam milost prije svake naše suradnje, jednako je istina da on očekuje i naš odgovor, te želi naše posvećenje kako bi se rado-
vao u nama.

Naša nam epoha, kao i politički i društveni događaji što ih proživljujemo, pokazuje kako suvremeni čovjek s jedne strane teži da se diči svojim znanjem i svojom moći, a s druge je strane neosjetljiv za tolika druga ljudska bića koja su zbog progonstva i gladi izložena smrti ili očaju. Marijina poruka tom modernom čovjeku, u sebi tako protuslovnom, jest: mi si ne možemo ništa svojatati i nemamo drugih vrijednosti doli onog što nam, kao čista milost i dar, dolazi od Božje darežljivosti; i opet, s druge strane: ljudska je narav tako dragocjena da Bog ne zaboravlja nijednog svoga stvora, nego svaki ljudski stvor ima jedinstvenu vrijednost u njegovim očima. Stoga ga proslavljuje obraćenje i jednog jedinog grešnika koji priznaje svoj grijeh i vraća mu se.

Ako čovjek otkrije svu svoju vrijednost u samoj milosti toga Boga, i ako ta milost utemelji u njemu sve njegovo dostojanstvo, tada će čovjek shvatiti da je njegovo najbolje služenje i njegov najbolji rad u tome da zahvaljuje svom stvoritelju i da ga slavi.

Na početku Djela apostolskih Mariju nalazimo u grupi Jedanaestorice što čeka izljev obećanog Duha. „Svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama i Marijom, majkom Isusovom, i braćom njegovom“ (Dj 1,14). Marija je s apostolima ustrajna u očekivanju Duha Svetoga koji će otvoriti misijsku eru Crkve. Ona je posred prvotne Crkve kao znak – ponizan i molitven – kao službenica Gospodina i Crkve. I upravo kao takva ona će primiti Duha, da tako bude usavršena u punini svog poziva u krilu Crkve. Neke iluminacije iz srednjeg vijeka prikazuju Djevicu Mariju – na početku njezina poziva – nadvitu nad Časoslov dok joj anđeo Gabriel naviješta veliku novost: „Raduj se, puna milosti, Gospodin s tobom!“. Kršćanska je pobožnost Mariju, na početku i svršetku njezina zemaljskog služenja, gledala nadvitu nad knjigu, nad Božju Riječ, nad liturgiju časova. To je bilo stoga što je Crkva shvatila da je majka Gospodinova, kojoj je Bog iskazao jedinstvenu milost kojom je bila posvećena, svojom najbitnijom i najpotrebnijom zadaćom smatrala molitvu i kontemplaciju. I mi kršćani, koji smo dionici posebne Gospodinove milosti, ispunjeni darom vjere, posvećeni Duhom Svetim, trebamo shvatiti da za nas nema boljeg mjesta nego što je ono podno nogu Gospodinovih gdje slušamo njegovu Riječ. Svećenička služba svoje polazište ima u slavljenju svete euharistije i u liturgiji časova. Tako je i sa svakim kršćaninom: njegovo svjedočenje, njegovo apostolsko djelovanje, politička i društvena zauzetost, dobrotvornost – sve to treba imati svoje polazište na tom životvornom izvoru, to jest u molitvi u ime Kristovo: u molitvi psalama, molitvi Očenaša, molitvi Magnificata.

Marija je za ljudsku osobu znak obećanja Boga koji velikodušno i slobodno dariva svoju milost; ona je znak da za ljudsku osobu nema ništa važnije nego hvaliti stvoritelja, klanjati se Kristu i razmatrati pod vodstvom Duha Svetoga. Marija je također za ljudsku osobu znak sigurnosti uskrsnuća, sličan uskrsnuću Kristovu. Doista, posljednja knjiga Novoga zavjeta – Apokalipsa – pokazuje nam Ženu, simbol Izraela i Crkve, koju je Gospodin uzeo da izmakne nesreći i smrti. U toj viziji Žene smijemo, kao u obrisu, gledati lice majke Gospodinove. Ona, koja je predodređena i izabrana da postane Majka Božja i slika majke-Crkve, sada stupa na čelu duge povorke svetih svjedoka i mučenika vjere. Ona sa svom slavodobitnom Crkvom ulazi u kraljevstvo svoga Sina. I to što danas smijemo govoriti o njoj, to nije samo stoga što je ona, jednog davnog dana davne prošlosti, bila predmetom čudesne vizije, nego nadasve stoga što je mi danas vjerujemo živom: živom u Crkvi, živom u promatraju svoga Stvoritelja i Spasitelja, u zajedništvu Duha Svetoga koji svoj zajednici vjernika nadahnjuje jedan glas, jedan zov: „Dođi, Gospodine Isuse, dođi brzo!”

Preveo dr BONAVENTURA DUDA